

Hoofdpijnen

De VEUO ziet een belangrijke rol voor ondernemingen en hun stakeholders om gezamenlijk bij te dragen aan duurzame lange termijn waardecreatie met eerbiediging van mensenrechten en het milieu.

Nederlandse ondernemingen hebben hier van oudsher vaak een leidende rol willen nemen. Zij zijn over het algemeen goed gepositioneerd om op dit voor hen belangrijke gebied de nodige vervolgstappen te zetten.

Duurzaamheid raakt aan de strategie, maar ook aan andere zaken die daarbij een belangrijke rol kunnen spelen zoals innovatie en samenwerking met en tussen ondernemingen – die daarbij ook van elkaar kunnen leren.

Duurzaamheid is ook een fundamenteel uitgangspunt van de door Nederland onderschreven OESO-richtlijnen, en de beginselen voor mensenrechten en bedrijfsleven van de VN en de daarop gebaseerde IMVO-convenanten.

Waar het gaat om de toeleverings- en productketens (d.w.z. *upstream* en *downstream*) is van belang voor ogen te houden dat deze vaak bijzonder complex en wijdivertakt zijn, zich vaak over de hele wereld uitstrekken, en dat ondernemingen er maar beperkt invloed op kunnen uitoefenen.

Goede regelgeving kan aan duurzaamheid bijdragen. Belangrijke uitgangspunten daarbij zijn onder andere:

- duidelijke normenstelling: zodat ondernemingen weten wat van hen wordt verwacht;
- ruimte voor prioriteitstelling: zodat ondernemingen hun middelen en inspanningen op het grootste effect daarvan kunnen richten;
- fasering waar mogelijk: opdat ondernemingen ook daadwerkelijk in de gelegenheid worden gesteld aan nieuwe normen te voldoen;
- voorkomen van onnodige juridisering: zoals het optuigen van onhaalbare toezichtkaders of het delegeren van wetgeving aan de rechter via onduidelijke, vaag geformuleerde normen en het aanmoedigen van juridische procedures;
- op Europees niveau, of zo mogelijk zelfs wereldwijd: zodat het bereik van regels zo groot mogelijk is en een *level playing field* wordt geschapen.

De VEUO is bezorgd dat momenteel een veelheid aan regelgeving wordt ontwikkeld, waarvan de gevolgen onvoldoende in kaart worden gebracht en waarvan de positieve opbrengsten uitermate onzeker zijn, terwijl dit wel tot grote onduidelijkheden voor ondernemingen leidt.

De VEUO heeft in dit verband grote bezwaren tegen het Nederlandse [initiatiefvoorstel IMVO](#), zowel in zijn oorspronkelijke tekst als na aanpassing ervan, omdat deze strijdig is met de bovengenoemde fundamentele uitgangspunten.

De kritiek van de VEUO staat niet op zich, maar sluit aan bij die van [de Raad van State](#), die invoering van het wetsvoorstel eerder al "onverantwoord" noemde en "strijdig met de beginselen van rechtszekerheid en evenredigheid". Het initiatiefvoorstel is niet wezenlijk op deze forse kritiek aangepast en de indieners ervan hebben bovendien met betrekking tot hun gewijzigde voorstel niet opnieuw advies aan de Raad van State gevraagd; bij zo'n vergaande regeling waarop zoveel kritiek is zou dat wel moeten gebeuren.

Meer concreet zien de bezwaren van de VEUO onder andere op de volgende aspecten van het IMVO-voorstel:

- Het IMVO-voorstel loopt vooruit op de [Corporate Sustainability Due Diligence Directive](#) die momenteel op EU niveau wordt ontwikkeld, en die voorziet in een uniform Europees regelkader. Deze EU regeling is al uitermate verstrekkend en ambitieus, en naleving ervan zal voor veel ondernemingen een zeer grote uitdaging zijn.
- Daar nu alvast een nog verdergaand specifiek Nederlands voortraject op introduceren is zowel onverstandig als onproductief:
  - Het wetsvoorstel introduceert een algemene en onbegrensde zorgplicht voor elke onderneming "die weet of redelijkerwijs *kan vermoeden* dat haar eigen activiteit of *die van haar zakenrelaties* nadelige gevolgen *kan hebben* voor de mensenrechten of het milieu *in een land* buiten Nederland" (cursiveringen toegevoegd);
  - Ondernemingen worden aldus verantwoordelijk gehouden voor het gedrag van al hun "zakenrelaties" wereldwijd, waarbij dat begrip zo ruim als mogelijk is gedefinieerd;
  - Het voorstel ziet op de gehele waardeketen van zowel leveranciers als afnemers (*up- en downstream*); dat is geen haalbare verplichting. zowel de toeleverings- als de afnemersketen is onafgebakend in omvang en tijd, terwijl ondernemingen zeker op hun *downstream* vaak maar beperkt zicht hebben en deze vaak maar zeer beperkt of niet kunnen beïnvloeden. *Due diligence* in deze vorm is uitsluitend werkbaar in de directe toeleveringsketen;
- Het wetsvoorstel bevat een vergaande omkering van de bewijslast: als feiten worden aangevoerd die "kunnen doen vermoeden" dat er een verband is tussen "een nadelig gevolg" voor mensenrechten en milieu met "het doen of nalaten" van een Nederlandse onderneming dan dient deze onderneming te bewijzen dat zij (en hun zakenrelaties) hun wereldwijde vergaande zorgplichten niet hebben geschonden. Daarbij kan iedereen daarover, waar ook ter wereld woonachtig of gevestigd, klagen;
- In de discussie wordt vaak verwezen naar andere landen die al wetgeving op nationaal niveau hebben ingevoerd. Equivalente regelingen in bijvoorbeeld Duitsland en Frankrijk gaan echter veel minder ver. Regelingen in die landen zijn bijvoorbeeld beperkt tot de toeleveringsketen, en bieden geen basis voor of uitbreiding van de civielrechtelijke aansprakelijkheid;
- Veel van de gestelde normen zijn onduidelijk, of zelfs onbegrijpelijk. Enkele daarvan zijn hierboven al genoemd. Een ander punt is dat het voorstel op belangrijke punten enerzijds voorschrijft dat de genoemde vergaande en breed gedefinieerde resultaatsverplichtingen gelden, anderzijds dat "in ieder geval" bepaalde concrete stappen zijn vereist. Hoewel de toelichting doet suggereren dat hiermee juist proportioneel maatwerk kan worden bereikt, is de facto sprake van dubbele normen;

- De voorgestelde CO2-emissie reductieregeling is eveneens onduidelijk, en hoort niet in een regeling als deze thuis, terwijl bovendien geen rekening is gehouden met reeds geldende systemen zoals het *Emission Trade System* (ETS);
- Handhaving is vooral civielrechtelijk en bestuursrechtelijk voorzien, maar voor de rechter zal onduidelijk zijn wat van ondernemingen aan zorgplichten, *due diligence*- en herstelinspanningen moet worden verwacht;
- Het voorstel laat ten slotte volstrekt in het midden hoe de overheid de aan haar toebedeelde uitgebreide toezichtstaken zou kunnen uitvoeren.

Naar de mening van de VEUO zijn mens en milieu niet bij dit wetsvoorstel gebaat, terwijl het wel duidelijk negatieve gevolgen heeft voor ons vestigingsklimaat en daarmee voor welvaart en welzijn in Nederland. Ondernemingen dragen daar in belangrijke mate aan bij. Zij dienen dat te doen met respect voor en in balans met hun omgeving. Dat vergt duidelijke wetgeving. Bij rechtsonzekerheid op dit belangrijke onderwerp is niemand gebaat.

Het is onproductief als Europese lidstaten elk eigen ESG-wetgeving gaan ontwikkelen op terreinen die reeds op EU-niveau worden geadresseerd. Zo ontstaat een ineffectief en onnavolgbaar geheel van onderling verschillende regelingen, die voor ondernemingen met vestigingen in verschillende EU lidstaten ook onuitvoerbaar worden.

Het staat tevens haaks op de uitdrukkelijke wens van de Europese Commissie om lokale regelingen zoveel als mogelijk te voorkomen, terwijl ook de SER benadrukt dat "een ambitieuze Europese beleidsmix de beste kansen [biedt] om duurzame ketens te realiseren".

Ten slotte, de recent geactualiseerde Nederlandse Corporate Governance Code biedt reeds de nodige aandacht voor duurzaamheid en een raamwerk voor ondernemingen waarbij rekening moet worden gehouden met de effecten van de onderneming op mens en milieu.

Hoe wel verder?

1. Het is verstandig te komen tot een Europese regeling. Die ligt thans voor in de vorm van de voorgestelde *due diligence*-richtlijn. Daarover wordt op dit moment uitvoerig gesproken tussen de lidstaten, de Europese Commissie en het Europese Parlement. Ook die regeling biedt nog ruimte voor verbetering, en het is zaak daarop in te zetten, met inachtneming van de hierboven genoemde uitgangspunten.
2. Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen, en vele andere ondernemingen die de Code vrijwillig als leidraad gebruiken, gaan aan de slag met de geactualiseerde Nederlandse Corporate Governance Code en de daarin opgenomen bepalingen over duurzaamheid en mens en milieu.
3. Er moet snel duidelijkheid komen over de uitkomsten van het aangekondigde onderzoek naar de toekomst van de Nederlandse Corporate Governance Code en de Monitoring Commissie. Beiden dragen bij aan goede corporate governance van Nederlandse (beurs)ondernemingen.

* * * *